Üçüncü Sektör Sosyal Ekonomi Dergisi
Third Sector Social Economic Review
55(1) 2020 522-539
doi: 10.15659/3.sektor-sosyal-ekonomi.20.03.1279

Araştırma Makalesi

Sporda Şiddete İlişkin Grup Dinamiğinin Damgalama Teorisi Kapsamında İncelenmesi[1],[2]

Investigation of Group Dynamics on Violence in Sport in The Scope of Stamping Theory

Aykut ÇALIŞKAN	**Tuğça POYRAZ**
Dr.Bayburt Emniyet Müdürlüğü	Doç. Dr. Hacettepe Üniversitesi,
aykut629aykut@hotmail.com	Edebiyat Fakültesi, Sosyoloji Bölümü
https://orcid.org/0000-0002-1886-6991	tpoyraz@hacettepe.edu.tr
	https://orcid.org/0000-0003-3717-4728

Makale Gönderme Tarihi	**Revizyon Tarihi**	**Kabul Tarihi**
29.12.2019	02.02.2020	03.02.2020

Öz

Günümüzün popüler boş zaman geçirme faaliyetlerinden biri olan spor, özellikle de futbol, toplumsal değerlerin bireylere aktarılması işlevini yerine getiren bir sosyalizasyon aracıdır. Her sosyal sınıftan bireyin eğlenceli zaman geçirme ihtiyacını karşılayan futbolun, kitlesel bir eğlence aracı olması özelliğiyle sosyolojik açıdan incelenmesi önem arz etmektedir. Bu bağlamda çalışmanın konusunu futbol müsabakaları sırasında sergilenen şiddet davranışının nedenlerinin anlaşılması oluşturmaktadır. Nitel yöntemin esas alındığı çalışmada Bayburt ilindeki futbol maçlarından en az iki defa "seyirden yasaklanma" almış 10 kişinin olduğu tespit edilmiş, bu kişiler arasından gönüllülük esasına göre ulaşılabilen 5 kişiye yarı yapılandırılmış görüşme tekniği uygulanarak çalışma tamamlanmıştır. Görüşmelerde futbol maçlarına taraftar gruplarıyla birlikte giden bireylerin, bireysel olarak maça gidenlere göre yakın çevrelerinden şiddet davranışından ötürü ceza almaya daha olumlu tepkiler aldıkları, futbolda şiddet davranışının nedenlerinin anlaşılmasında "grup dinamiğinin" (taraftar grubu) önemli bir neden olduğu tespit edilmiştir. Çalışmanın ulaştığı diğer bir sonuç ise, şiddet davranışına verilen cezanın katılımcılar tarafından caydırıcı olarak değerlendirilmesidir.

Anahtar Kelime: *Sporda Şiddet, Seyirden Yasaklanma, Grup Dinamiği, Damgalama Teorisi.*

Abstract

Sport, especially football, which is one of the popular leisure activities of today, is a socialization tool that performs the function of transferring social values to individuals. It is important to examine the sociological aspect of football, which meets the individual's need of having fun in every social class, as it is a mass entertainment tool. In this context, the subject of the study is to understand the causes of violent behavior during football competitions. In the study based on the qualitative method, it was found that there were 10 people who had prohibition from watching at least twice during the football matches in Bayburt, and 5 people who could be reached on a voluntary basis were applied semi-structured interview technique. During the interviews, it was found that individuals who went to football matches with fan groups received more positive reactions from their circles close to receiving punishment for violent behavior than

[1] Araştırmanın yapılabilmesi için Bayburt Valiliğinden 29.08.2019 tarihinde izin alınmıştır.

[2] Araştırma, Erzincan Binali Yıldırım Üniversitesi Etik Kurulu tarafından 05.09.2019 tarihinde uygun görülen karar doğrultusunda hazırlanmıştır.

Önerilen Atıf /Suggested Citation
Çalışkan, A., Poyraz,T. 2020. Sporda Şiddete İlişkin Grup Dinamiğinin Damgalama Teorisi Kapsamında İncelenmesi, *Üçüncü Sektör Sosyal Ekonomi Dergisi*, 55(1), 522-539

individuals who went to the match individually. For this reason, it was found that "group dynamics" (fan group) is an important reason in understanding the causes of violent behavior in football. Another result of the study is that the punishment for violent behavior is considered as a deterrent by the participants.

Key Words: *Violence in Sport, Prohibition of Navigation, Group Dynamics, Stamping Theory.*

1. Giriş

Günümüzde spor faaliyetleri bireylere etkin bir eğlence aracı olarak hizmet sunduğu kadar, bireylerin stresli yaşam koşulları altında kendilerini rahatlatmaları için de imkânlar sunmaktadır (Yetim, 2000:64). Spor müsabakalarının gerçekleştirildiği alanlar sadece sporla uğraşanların değil, aynı zamanda spor faaliyetlerine gönül veren bireylerin gündelik faaliyetlerini geçirdikleri alanlara dönüşmektedir. Bu açıdan içerisinde rekabet unsurunu barındırarak rakip olma duygusunu bir araya getiren spor müsabakaları, kazanma olgusu üzerine inşa edilerek ev sahibi takım ile rakip takım taraftar gruplarını bir araya getirmektedir (Yücel vd., 2015, s. 69).

Öte yandan spor müsabakalarının ticari ve kültürel kimliğinin bulunması, sonuçlarının sadece spor müsabakalarını oynayan sporcuları değil, müsabakaları izleyen taraftar gruplarını da etkilenmesine neden olmaktadır. Bu anlamda spor faaliyetleri bireylere seyir ve eğlence imkânı sunmasının yanı sıra kimlik edinilmesinin bir parçası olarak da bireyin tuttuğu takımla özdeşleşmesini sağlayarak, alınan sonuçlardan sadece takımların değil, aynı zamanda taraftarların da etkilemesine yol açmaktadır (Talimciler, 2006, s. 92).

Spor müsabakalarının aktörleri (sporcular, teknik heyet, yöneticiler, hakem, taraftar grupları) vasıtasıyla gerçekleşen organizasyonlar, belirli bir mekân ve zaman diliminde sosyal grupları bir araya getirmektedir. Bu nedenle her bir aktörün davranış şekillerinin düzenlenmesi, spor faaliyetlerinin güvenli ve sağlıklı bir şekilde yürüyebilmesi adına önemlidir. Spor müsabakalarında gerekli güvenlik tedbirlerinin alınması ve toplumsal açıdan genel güvenliği tehlikeye düşürecek faaliyetlerin engellenebilmesi için kanun koyucunun öngördüğü kurallar sayesinde spor alanlarına yönelik koruyucu tedbirler alınmaktadır.

Her ne kadar spor alanların fiziki açıdan güvenliğinin sağlanması spor faaliyetlerini güvenli hale getirse de, önemli bir diğer boyut ise müsabakalarda yer alan aktörlerin yasak faaliyetleri yapmalarının engellenebilmesidir. Bunun için kanun koyucu yasak fiillere başvuranlar hakkında cezai yaptırımlar verilmesini öngörmüş, suç sayılan fiillere ilişkin kovuşturma yapılması haricinde güvenlik tedbirlerinin alınmasını sağlamıştır. Kanun koyucu tarafından öngörülen güvenlik tedbirleri ilgili kurumlar tarafından yerine getirilmekte ise de, sporda, özellikle de futbolda, şiddete neden olan olaylar kamuoyunda kendine yer edinmeye devam etmektedir.

Yapılan çalışmada temel problem; 7182 sayılı kanundaki değişikle 6222 sayılı "Sporda Şiddet ve Düzensizliğin Önlenmesine Dair Kanun" özelinde güncellenen mevzuat çalışmaları esas alınarak, bireyin sporda şiddet bağlamında yasal mevzuata aykırı davranışlar gerçekleştirmesinin ve tekrar aynı davranışa başvurma nedenlerinin anlaşılmasıdır. Çalışma, futbol maçlarına giden ve maçlarda yapmış oldukları davranışlardan ötürü ceza alan bireyleri kapsamaktadır. Bu anlamda çalışma değişen mevzuat hükümleri göz önüne alınarak, futbol maçlarından "seyirden yasaklanma" almış bireylerin tekrar aynı davranışa başvurma nedenlerini anlamaya çalışmaktadır. Şiddet davranışının anlaşılmasında bireyin suç işleme davranışını sosyal kontrol süreciyle açıklamaya çalışan damgalama kuramının kavramsal çerçevesinin temel alınması çalışmayı, aynı konudaki diğer alan araştırmalarından farklı kılmakta ve bu açıdan alana katkı sağlayacağı düşünülmektedir.

2. Sporda Şiddet ve Grup Dinamiği

Spor; siyasi, ekonomik ve sosyal süreçlerin etkisiyle spor faaliyetlerinin her dalı için toplumların kendilerini gösterme, kendi değerleri özelinde yetişen bireylere yön verme noktasında önemli sosyalizasyon araçlarından bir tanesidir. Sporun odak noktalarından bir tanesi olan güç kavramı ise rakip olma özelliği gösteren takımların birbirleri üzerine giriştikleri mücadelede sonucun belirlenmesinde etken olmaktadır.

Spor müsabakalarında yer alan seyirciler; spora ilgileri kapsamında müsabakanın oynandığı belirli bir mekân veya zaman diliminde bir araya gelen kalabalıkları ifade ederken, taraftar grupları; grubun herhangi bir kısmında meydana gelen değişmelerden etkilenen sosyal grupları ifade etmektedir. Lewin tarafından öne sürülen grup dinamiği kavramı ise; grupta meydana gelen değişmelerin grup üyeleri üzerinde oluşturduğu etki ve tepkileri kapsaması nedeniyle spor olaylarında taraftar grupları etkin bir kavram olarak karşımıza çıkmaktadır (Dereli ve Cengiz, 2011, ss. 37-38).

Grup dinamiği kavramının taraftar grupları üzerinden inşası spora yönelik ortak ilgi nedeniyle bir araya gelen bireylerle açıklanmaktadır. Aslında taraftar grubu içerisinde yer alan bireylerin karakterleri, yaşayışları ve yaşam öyküleri birbirlerinden çok farklı bir durum arz edebilir, ancak grup içerisinde bireylerin birleşen bu ayrı özellikleri dahi ufak bir uyarıda önemli sonuçları tetikleyebilir. Aynı zamanda grup içerisinde yer alan taraftarların yaşadıkları veya karşılaşmış oldukları psikolojik durum, tüm üyelerin benzer yönde uyarılmasını da sağlamaktadır. Dolayısıyla bir araya gelerek kollektif ruh kazanan grup üyelerinin olaylara verdiği tepkiler bireysel anlamda beklenen ve şahsen yapabilecekleri hareketlerinin çok daha fazlasını ortaya çıkarabilir. Grup dinamiğinin dayanışma ve paylaşım gibi olumlu yönde etkileri olabilirken, bireyin değer yargılarından uzaklaşması, kendine yabancılaşma gibi olumsuz yönde etkileri de olabilmektedir (Levi, 2015, ss. 4-5). Bu açıdan taraftar grupları üzerinden grup dinamiğinin etkisinin sporda şiddet olarak tabir edilen olumsuz davranışlarda irdelenmesi önem arz etmektedir.

Öte yandan fiziksel veya zihinsel anlamda sporla uğraşanların, her oyunun kendi kuralları çerçevesinde rakibe yeterliliklerini göstermesi olarak tarif edebileceğimiz güç olgusu; psikolojik yeterliliği ve dayanıklılığı da zorunlu hale getirmektedir. Ancak sonuç odaklı kazanmaya dönük hedeflerin artması ve belirtilen hususlarda yer alan eksikliklerin sadece oyuncuları değilde sporun içerisinde yer alan tüm aktörleri etkilemesi, şiddet olaylarına da prim vermektedir.

Şiddet; insanın fiziksel ve ruhsal bütünlüğüne maddi ve manevi yönden verilen zararlardır. Şiddet kelime anlamı olarak, yoğun duygu halinde bulunan bireylerin beden gücü veya maddi unsur kullanmak suretiyle (taş, sopa, bıçak, silah gibi) kişilere veya topluma zarar vermek maksadıyla yaptıkları eylemleri ifade etmektedir. Sporda şiddet özel anlamda spor faaliyetlerinde şiddet olaylarını kapsamasının yanı sıra yaygın etkileri nedeniyle günümüzde oldukça popüler bir anlam kazanmaya başlamıştır. Sporda şiddet, sporun sosyalleşme aracı olması, temel değerleri edindirmesi, fizyolojik ve zihinsel gelişme sağlaması gibi işlevleri göz önüne alındığında istenmeyen bir davranış olarak kabul edilmektedir. Spor müsabakalarında şiddet davranışı müsabaka esnasında olabileceği gibi, müsabaka öncesi ve müsabaka sonrasında da gerçekleşebilmektedir.

Şiddete sebebiyet veren saldırgan davranışların temelinde; sosyo-kültürel, biyolojik, psikolojik ve çevresel faktörler rol oynamaktadır (Strang vd., 2018, s.17, Simons ve Taylor, 1992). Şiddet davranışını etkileyen psikolojik etkenlere baktığımızda kendini ifade etme fırsatı, erkeklik ve aidiyet duygusu sunma gibi sebepleri görmekteyiz (Ostrowsky, 2014). Piotrowski (2006) tarafından karma yöntemle yapılan çalışmada şiddet davranışının nedeni olarak sosyal destek eksikliği gösterilmiştir. 11-13 yaşları arasında yüksek risk gösteren erkek çocukları üzerinde holiganizm üzerine yapılan çalışmada yüksek saldırganlık, düşük özgüven ve yavaş öğrenme eğilimlerinin şiddet davranışı ile ilintili olduğu ifade edilmiştir.

Polat ve Dönmezoğlu (2016) tarafından şiddete neden olan faktörlere yönelik yapılan çalışmada; psikolojik faktörler, özellikle içgüdü temelinde, bireyin doğuştan saldırgan davranışlara eğilimli olduğuna dair görüşler çerçevesinde ifade edilmiştir. Biyolojik faktörler ise; saldırgan davranışların beyinde serotonin hormonunun az olması veya erkeklerin testosteron hormonlarının fazla olmasından kaynaklandığına yöneliktir. Çevresel faktörlerin ise; saha içi (futbolcu, hakem, antrenör) ve dışında (medya, sosyal medya, yöneticiler) bulunan aktörlerin kararları ile yaşanılan yer, aile ve yakın çevrenin söylemlerinden kaynaklandığı belirtilmiştir (Polat ve Dönmezoğlu, 2016, ss. 473-474).

Çağlayan ve Fişekçioğlu (2004, ss. 131-135) tarafından yapılan çalışmada sporda şiddetin sosyo-kültürel nedenleri olarak; aile, eğitim, birincil grup olarak tarif edilen taraftar grupları, referans grubu olarak tarif edilen futbolcular, sosyo-ekonomik durum ve kültür belirtilmiştir. Sosyal faktörlerin bütüncül manada bireyin sosyal edinim sürecinde etkileri önemlidir. Sosyal faktörlere etken olan her bir parametrenin farklı örneklem dâhilinde ağırlıklarının değişmesi nedeniyle, yapılacak saha çalışmalarında özgün sonuçlar ortaya çıkabilmektedir.

3. "Seyirden Yasaklanma" Tedbiri

6222 sayılı kanunun öngördüğü sporda şiddet içerikli fiillerin işlenmesi durumunda seyirden yasaklanma tedbiri uygulanmaktadır. Bu kapsamda yasak olan fiiller aşağıda belirtilmiştir.

Tablo 1. 6222 Sayılı Kanunun Öngördüğü Yasaklı Fiiller

Yasaklı Fiiller	
1-	Yasak Alanlara Girme
2-	Spor Alanlarına Yasak Madde Sokulması
3-	Kasten Yaralama
4-	Alkollü Olarak Spor Alanlarına Girmek
5-	Spor Alanlarında Taşkınlık Yapmak
6-	Müsabakanın Güvenliğini Bozmak
7-	Hakaret İçeren Tezahürat

Kaynakça: 6222 sayılı Kanun

Kanun koyucu tarafından belirtilen davranışları gerçekleştiren bireylere yönelik düzenlenen seyirden yasaklanma tedbirinde 2019 yılında yapılan değişiklikle birlikte, işlenen fiilin tekrarlanması durumunda güvenlik tedbirinin ağırlığında değişikliğe gidilmiştir. Değişiklik öncesinde bir yıl verilen seyirden yasaklama tedbiri, yapılan düzenlemeyle ikinci kez fiilin tekrarlanması durumunda 3 yıl, üçüncü kez fiilin tekrarlanması durumunda ise 5 yıl olacak şekilde düzenlenmiştir. Böylece fiilin tekrarına göre artan oranda hüküm tesis edilmesi yönünde yeni bir uygulama yürürlüğe girmiştir.

Tablo 2. Seyirden Yasaklanma Tedbirine İlişkin Kanuni Yaptırımlar

6222 Sayılı Kanun Sporda Şiddet ve Düzensizliğin Önlenmesine Dair Kanun	7182 Sayılı Kanunla Değişik 6222 Sayılı Kanun (2019 yılı Değişikliği)
"Seyirden yasaklanma MADDE 18 – (1) Kişinin, bu Kanunda tanımlanan veya yollamada bulunulan ilgili kanunlardaki suçlardan dolayı mahkemece kurulan hükümde, hakkında güvenlik tedbiri olarak spor müsabakalarını seyirden yasaklanmasına karar verilir. ... Hükmün kesinleşmesiyle infazına başlanan seyirden yasaklanma yaptırımının süresi cezanın infazı tamamlandıktan itibaren bir yıl geçmesiyle sona erer. …	*"Seyirden yasaklanma* MADDE 18 – (1) ...

(2) …	(Ek cümle:4/7/2019-7182/13 md.) ***Bu fıkradaki bir yıllık süreler, ikinci kez seyirden yasaklanma yaptırımına karar verildiğinde üç yıl; üçüncü kez seyirden yasaklanma yaptırımına karar verildiğinde ise beş yıl olarak uygulanır.*** (2) …

4. Damgalama Teorisi

Damgalama teorisi; suçun oluşum mekanizmasından ziyade, işlenen suç ile ilgili toplumun tepkisine ve bakış açısına değinmesi sebebiyle diğer suç teorilerden ayrılmaktadır (Cullen ve Agnew, 2003). Sembolik etkileşim yaklaşımının etkisiyle bu alanın çalışmaları Cooley ve Mead'ın çalışmalarına kadar dayanmaktadır. Damgalama teorisi, bireyin suçlu davranışta bulunması sonrasında, bireye karşı olan tepki ve dışlanma sonucu ikincil sapmanın meydana geleceğini ifade etmektedir (Özaslan ve Akça, 2017). Buna göre futbol maçında bir kereye mahsus şiddet davranışı gösteren bireylere içinde bulunduğu toplumun ya da grubun verdiği tepkinin, bireyin aynı davranışı bir kez daha yerine getirmesindeki rolünün anlaşılmasında damgalama teorisinin açıklamaları önem arz etmektedir.

Damgalama teorisi, suç işleyen bireyin bir nevi damgalanmasıyla birlikte toplumsal tepki ile yüz yüze kalacağını, bu noktada sosyal patolojinin inşa edileceğini ifade etmektedir. Toplumun sosyal statü açısından fark yaratan konumunda yer alan bireyler de dâhil olmak üzere her kesimden bireyin, suç işleyen bireyleri sapmış birey olarak tanımlamaları teorinin esas noktasıdır. Asıl sorun, bireyin suç işlemesi durumunda, suçun devamında gelen sosyal baskı ve kontrol sürecidir. Bu açıdan ikinci kez işlenen fiillerde ayrıntılar daha ön plana çıkarak, suç işlemeye ilişkin ayrıntılar önem kazanabilmektedir.

Lemert (1979), konuya yönelik bakış açısında birincil ve ikincil sapma kavramlarını geliştirmiştir. Buna göre birincil sapma norm ihlali olarak tanımlanırken, ikincil sapma bu rollerin tanınmaya başlanması ve yaptırım uygulanması süreci ile birlikte başlamaktadır. Becker'in (1963) belirttiği gibi, hangi davranışların sapma davranış olarak nitelendirileceği hususunda ise bireylerin bir nevi 'öteki' olarak gördükleri kişilerin davranışları ön plana çıkmaktadır. Toplumsal açıdan suç olarak görülen davranışı işleyen bireylere uygulanan yaptırım süreci ise damgalamayı pekiştirmektedir (Dursun, 1997). İkincil sapmayı gerçekleştiren bireyler kendilerini yeniden sosyalizasyon süreci içerisinde bulmaktadır. Bu açıdan da kimliğin yeniden inşası söz konusu olmakta, bireyler kendilerini zaman zaman suç işleme rolüne hapsedebilmektedir. Böylelikle kendilerini yeniden sapmış davranış içerisinde bulmaları daha da kolay hale gelebilmektedir.

Şekil 1. Damgalama Teorisinin Genel Görünümü

Kaynakça: Dolu, 2011, s. 399

Damgalama teorisinin oluşum mekanizması için üç temel kavram ileri sürülmüştür: Baskın statü, kendini gerçekleştiren kehanet ve geçmişe dönük yorum yapma. Bireye sosyal yaşamında yön veren baskın statünün benzer şekilde, suç işleyen bireylerin de diğer tüm iyi özelliklerini yok sayacağı varsayılmıştır. Suç işleme gibi olumsuz bir davranışın bireyin en baskın karakteri olarak yansıtılması, bireyin baskın statüsünü bir türlü aşamamasına sebebiyet verecektir. Böylelikle, birey kendini gerçekleştiren kehanet kavramıyla suçlu rolünü daha da benimseyerek daha fazla toplumsal denetim ve baskıyı hissedecektir. Çevresinde bulunan diğer bireyler ise bu bireyle yaşamış oldukları geçmiş deneyimlerini de düşünerek olumsuz olarak gördükleri her davranışı baskın olan suçlu statüsüne yorarak mevcut statüsünün daha da sağlamlaşmasını kolaylaştıracaktır.

Damgalama teorisinde toplumsal tepkileri utandırma kavramı üzerinden ele alan ve bu anlamda damgalamanın toplumsal bütünleşme gibi olumlu bir işlevi olduğunu savunan Braithwaite, teoriye katkı sağlamıştır. Birleştirici utandırma teorisine göre, bireyin suç işlemesi sonunda oluşan ve ikincil sapma ile pekişen damgalama, toplum tarafından sapmaya dair davranışlar konusunda öne çıkarılmaması gereken husustur. Buna göre bireyin topluma karşı yabancılaşarak ötekileştirilmesi, sorunun daha da büyümesini beraberinde getirecektir. Toplum tarafından asıl yapılması gereken ise bireyi utandırmadır (Braithwaite, 2005). Böylelikle birey, toplum için önemli olan değerle ilgili cezalandırılmak yerine, bireye yanlış olanın davranış olduğu anlatılacaktır. Bunun sonucunda bireye kendi içerisinde vicdanını dinleme imkânı sağlanarak yapılması istenmeyen davranışların önlenmesi daha kolay bir hale gelecektir.

Teorinin zayıf yanı, birincil sapma olgusunda bireylerin neden suç işledikleri ile birincil sapma neticesinde suç işleyen bireylerin ikinci suçu işlerken suçun nedenine ilişkin birey ekseninde yapılan açıklamalardan ziyade, suçun toplumsal tepkiyle açıklanmasıdır. Bunun yanı sıra suçun önlenmesi ve aydınlatılmasına yönelik toplumsal duyarlılığa yapılan vurgu, teorinin çalışmaya olan katkılarındandır. Çalışmada futbol maçlarında gösterilen şiddet davranışının grup içerisinde sergilenmesi ve yasal normların futbol taraftarları tarafından ikinci kez ihlal edilmesinde genel olarak toplumun ve özelde içinde bulundukları grubun etkisinin anlaşılmasında teorinin açıklamaları önem arz etmektedir. Bu çalışmada ele alınan temel problem; sporda şiddet olarak adlandırılan ve kanuni açıdan tanımları yapılmış davranışların toplumsal tepki olmasına rağmen birden fazla kez neden işlendiğine cevap aramaktır.

5. Araştırmanın Yöntemi

Futbol maçlarında en az iki defa seyirden yasaklanmış taraftarların anlatılarından yola çıkarak futbol maçlarında sergilenen şiddet davranışının ve bu davranışın tekrar edilmesinin nedenleri nitel araştırma yöntemiyle anlaşılmaya çalışılmıştır. Damgalama teorisi, taraftar grupları ve grup dinamiği kavramlarını öne çıkarmıştır. Bunun yanı sıra damgalama teorisinin kavramları, yarı yapılandırılmış görüşme formunun hazırlanmasında esas alınmıştır. Çalışma, aşağıdaki araştırma soruları çerçevesinde analiz edilmiştir.

- Seyirden yasaklanan taraftarların sosyo-demografik özellikleri nelerdir?
- Sporda şiddet kavramında suçun boyutları nelerdir?
- Sporda şiddet davranışında sosyal grupların rolü var mıdır?

4.1. Veri Toplama Araçları

Çalışmada nitel araştırma yönteminin veri toplama tekniklerinden olan yarı-yapılandırılmış görüşme tekniği kullanılmıştır. Bu bağlamda Bayburt ili özelinde en az 2 defa "seyirden yasaklanma" almış 10 kişinin olduğu tespit edilmiştir. Çalışma için Bayburt ilinin seçilmesinin nedeni, araştırmacının Bayburt ilinde yaşıyor olmasıdır. 10 kişiye ulaşılarak, onlara çalışmanın gönüllülük esasına dayandığı konusunda bilgi verilmiştir. İletişim kurulan 10 kişiden 5'i çalışmada yer almayı kabul etmiştir. Ayrıca araştırma içerisinde yer almayı kabul eden 5 kişinin olması haricinde çalışma içerisinde yineleyen sonuçların elde edilmesi de katılımcı sayısının

göreli olarak az olmasının gerekçesidir. Katılımcılar, 20.01.2013-20.09.2019 tarihleri arasında futbol maçlarında birden fazla olaya karışarak şiddet davranışına başvurmuşlardır.

Yapılan çalışmanın seyirden yasaklanma tedbiri uygulanmış taraftarlarla görüşülerek geçekleştirilmesinin nedeni; katılımcıların deneyimleri çerçevesinde sosyal çevrenin şiddet davranışındaki rolünün ortaya çıkarılma gayesidir. Bu bağlamda görüşme formunda katılımcılara sporda şiddet bağlamında katılımcıların aynı fiillere başvurma nedenleri sorulmuştur. Literatür taraması sonucu elde edilen bilgiler çerçevesinde görüşme formu hazırlanmıştır.

4.2. Veri Toplama ve Değerlendirme Süreci

Bu çalışma Bayburt ilinde yaşayan ve seyirden yasaklanma tedbiri uygulanmış bireylerle gerçekleştirilmiştir. Çalışma için Bayburt Valiliğinden 29.08.2019 tarihinde gerekli izin alınmıştır. Bayburt Emniyet Müdürlüğü Spor Güvenliği Büro Amirliği tarafından 04.10.2019 tarihinde verilen iletişim bilgileri sayesinde çalışma gerçekleştirilmiştir. Katılımcılarla yapılan görüşmeler, 2019 yılının Kasım ayında yapılmıştır. Ayrıca konuya ilişkin Erzincan Binali Yıldırım Üniversitesi Etik Komisyonu'nun 05.09.2019 tarihli yazısı ile çalışma etik açıdan uygun görülmüştür.

Görüşme formu, yüz yüze ve bireysel olarak uygulanmıştır.2019 yılının Kasım ayında farklı tarihlerde her bir katılımcıyla görüşmeler gerçekleştirilmiştir. Görüşmeler öncesinde araştırmanın kapsamı ve konusu hakkında katılımcılara bilgi verilmiştir. Katılımcılara isimlerinin ve iletişim bilgilerinin açıklanmayacağına dair güvence verilerek, kişisel kayıtların gizli tutulacağı belirtilmiştir. Görüşmeler bir saat ile iki buçuk saat arası değişen zaman dilimlerinde gerçekleştirilmiştir.

Çalışma, soru cümleleri çerçevesinde analiz edilerek, nitel verilerin analizinde oluşturulan kod, kategori ve temaların belirlenmesinde transkript yöntemi üzerinden hareket edilmiştir. Oluşturulan temaların hazırlanmasında görsel açıdan ayrıca Microsoft Excel programından faydalanılmıştır.

6. Araştırmanın Bulguları

Katılımcıların anlam ve ifade özlerine dokunulmaksızın, bazı ifadelere birden fazla kategori ve temada yer verilmiştir. Öncelikle katılımcıların sosyo-demografik özellikleri ele alınmış, daha sonra yapılan görüşmeler sonucunda ulaşılan temalar yorumlanmıştır.

6.1. Katılımcıların Sosyo-Demografik Özellikleri

Bayburt ilinde yaşayan ve seyirden yasaklanma tedbiri uygulanmış 5 katılımcıyla yapılan görüşmelerden elde edilen sosyo-demografik bilgiler aşağıda paylaşılmıştır.

Tablo 3. Katılımcıların Sosyo-Demografik Özellikleri

Kod Adı	Cinsiyeti	Yaşı	Eğitim Durumu	Medeni Durumu	Aylık Geliri	Doğum Yeri	Hane Sayısı	Mesleği
Katılımcı-1	E	30	Lisans	Bekâr	3.000	Bayburt	4	Müşteri Temsilcisi
Katılımcı-2	E	26	Ortaokul	Evli	2.500	Bayburt	3	Turizmci
Katılımcı-3	E	28	Ortaokul	Bekâr	1.500	Bayburt	3	Mobilyacı
Katılımcı-4	E	33	Lise	Evli	2.020	Bayburt	4	Şoför
Katılımcı-5	E	42	Lise	Evli	4.800	Bayburt	6	Memur

Katılımcıların sosyo-demografik özelliklerini incelendiğinde; çalışmaya 5 erkek katılmıştır Katılımcıların yaşları 26 ile 42 yaş arasında değişmekte olup, yaş ortalaması 32 olarak tespit edilmiştir. Katılımcıların 2'si bekâr, 3'ü evlidir. Katılımcıların ortalama aylık gelirleri yaklaşık olarak 2.760 lira civarındadır. Katılımcıların bir tanesi lisans mezunu, ikisi lise mezunu, ikisi ise

ortaokul mezunudur. Katılımcıların doğum yerleri Bayburt ilidir. Bir hane içerisinde yaşayan hane halkı sayısını ise katılımcılar 3 ile 6 birey arasında değiştiği cevabını vermişlerdir.

6.2. Katılımcıların Deneyimleri Çerçevesinde Şiddetin Boyutları

Sporda şiddet olarak tabir edilen davranışların, şiddete başvuran bireyler tarafından ne şekilde yorumlandığı ve temelinde şiddet olgusunun anlamlandırılmaya çalışıldığı bu kısımda katılımcılar tarafından şiddetin; fiziksel temas yoluyla şiddet, sözlü tepki yoluyla şiddet ve madde atımıyla gerçekleşen şiddet olarak algılandığı anlaşılmaktadır.

Fiziksel Temas Yoluyla Şiddet

Katılımcılara *"Şiddet davranışından ne anlıyorsunuz? Şiddet davranışına başvurma nedenleriniz nelerdir?"* şeklinde sorulan soruya fiziksel temas yoluyla şiddet temasını vurgulayan katılımcıların görüşleri aşağıda belirtilmiştir:

> *"Sporda şiddet davranışı; sahaya inme, futbolculara vurma gibi başka bir şahsa fiziki müdahale içeren davranışlar olmalıdır. Ben müsabaka başlamadan önce gösteri amaçlı sahaya konfeti attım. Bunu tribünlerde yer alan diğer seyirciler de yaptı. Eğlence ve gösteri amaçlı olarak düşündüğümüz için kimseye zarar verme kastımız yoktu."* (Katılımcı-2).

> *"Şiddet denilince aklıma birine karşı fiziksel müdahalede bulunmak gelmektedir. Haksızlık gördüğüm zaman şiddete başvururum, hiçbir şey yapmasam bile küfür ederim. Haksızlık olarak herkese eşit olarak uygulanmayan davranışlar benim tarafımdan adaletsiz olarak görülmekte, bu tarz olaylara tepkimi hemen verdiğim için ceza aldım"* (Katılımcı-3).

> *"Şiddet denilince aklıma sadece fiziki müdahale ve darp davranışı gelmektedir. Maçın seyri esnasında tahrik edilmem ve buna istinaden öfkelenmem nedeniyle yasaklı alana girdiğim ve hakaret ettiğim gerekçesiyle seyirden men cezası aldım"* (Katılımcı-4).

Katılımcılarla yapılan görüşmeler sonucu bir başkasının vücuduna temas yoluyla bedeni veya maddi unsur kullanmak suretiyle yapılan eylemlerin şiddet içerikli eylem olarak tanımlanması gerektiği belirtilmiştir. Şiddet eylemi olarak sadece fiziksel temasın görülmesinin gerekçesi, sporun profesyonel bir faaliyet olarak görülmesi olarak açıklanmıştır.

Bireylerin spor faaliyetlerini, eğlence aracı olarak görmesinin yanı sıra yaşama dair stres veya sıkıntılarını da üzerlerinden atarak rahatlatmalarına olanak sağlayan faaliyetler olarak görmeleri, diğer şiddet eylemlerini kapsam dışı tutmalarına gerekçe olarak gösterilebilir. Diğer taraftan yapılan görüşmelerde şiddete başvuran bireylerde gözlemlenen diğer bir bulgu, müsabakalara ilişkin gidişat ve kararların kendi istedikleri şekilde sonuçlanması isteğidir. Farklı bir sonuç ile karşılaştıklarında ise tepkilerini dışa vurarak gösterdikleri anlaşılmıştır.

Sözlü Tepki Yoluyla Şiddet

Katılımcılara "*Sporda şiddet kavramından anladığınız eylemleri tanımlar mısınız?*" şeklinde sorulan soruya alınan cevaplar doğrultusunda sözlü tepki yoluyla şiddet temasını vurgulayan katılımcıların görüşleri aşağıda belirtilmiştir:

> *"Sporda şiddet eylemleri; sahaya yasaklı madde atmak (meşale, sandalye, telefon gibi), hakaret, kötü tezahürat, tribünlere zarar verme olarak tanımlanabilir"* (Katılımcı-2).

> *"Sporda şiddet eylemi olarak sahaya atlamak, yabancı madde atmak, ferdi anlamda herhangi bir şahsa hakaret, mala zarar verme (koltuk kırma), yasak alana girme şiddet eylemi olarak görülmeli ve cezalandırılmalıdır"*(Katılımcı-3).

> *"Müsabakanın seyrine etki edebilecek her türlü eylem şiddet eylemi olarak görülmelidir. Örneğin; tribünlere zarar vermek, herhangi bir unsuru sahaya*

atmak, yasaklı madde gibi eylemler şiddet içerikli eylem olarak görülmeli, ancak tepki anlamında futbolculara ve teknik heyete yapılan sözlü, el, kol hareketleri şiddet içerikli eylem olmamalıdır"(Katılımcı-4).

"Sporda şiddet eylemleri iki türlüdür. Kişinin bireysel şiddet eylemlerini, stadyum alanlarını özgürlüklerini kullanma alanı olarak görmeleri, ikincisi ise baskı gördüğü kamu kurumlarına karşı (özellikle güvenlik güçleri) tepkilerini dile getiren slogan tarzı özellikle de bu sloganları toplumun ileri gelenlerin yer aldığı dönemlerde dile getirmeleridir. Örneğin; yasaklı madde sokmak gibi olumsuz içerikli davranışlar şiddet eylemi kapsamındadır. Yasak maddeler spora taraf olan kişiler vasıtasıyla içeri sokularak kullanılmaktadır. Küfür gibi hakaret içerikli sözler tahrik edilmeye sebebiyet verdiğinden kullanılan diğer şiddet dilidir" (Katılımcı-5).

"Örneğin; saha içerisine müdahale, tribünlere zarar verme gibi eylemler şiddet kapsamında olmalıdır. Ancak hakaret gibi sözlü tepkiler futbolcuların profesyonel olduğu düşünüldüğünde şiddet eylemi olarak görülmemeli, çünkü futbolcuların belirtilen sözlü tepkilere hazırlıklı olmaları gerekmektedir"(Katılımcı-1).

Sözlü tepki yoluyla şiddet temasını vurgulayan katılımcıların, bireylerin manevi bütünlüğüne zarar vermeyi hedefleyen hakaret, kötü tezahürat ve slogan gibi söylemleri, diğer yasaklı filler gibi, sporda şiddet kapsamında değerlendirdiği anlaşılmıştır. Katılımcılardan biri hariç diğerleri, hakaret içerikli söylemlerin yasaklı fiil olması gerektiğini ifade etmişlerdir. Diğer katılımcı ise futbolcuların profesyonel olması gerektiğini belirterek, bu tarz olumsuz tepkilere hazır olmaları gerektiğini düşüncesine gerekçe olarak göstermiştir.

Sporun tabiatından olan kazanma duygusunun sadece sonuç odaklı olamayacağı göz önüne alındığında, katılımcıların önemli bir kısmının bireyi duygusal açıdan etkileyebilecek kötü söylemleri sporda şiddet eylemi olarak tanımlamaları, çalışmanın anlamlı sonuçları arasında gösterilebilir. Öte yandan eleştirel açıdan getirilen sözlü tepkilerin şiddet fiili olarak değerlendirilemeyeceği görüşü ise isabetli bulunmamıştır. Yapılan spor faaliyetleri her ne kadar nitelik ve psikolojik dayanıklılık olarak tabir edebileceğimiz gereklilikleri sporculardan beklese de, hiçbir eylemin bireye zarar verici mahiyette bir davranışa dönüşmemesi gerekmektedir.

Madde Atımıyla Gerçekleşen Şiddet

Katılımcılara *"Sporda şiddet kavramından anladığınız eylemleri tanımlar mısınız?"* şeklinde sorulan soruya alınan cevaplar doğrultusunda madde atımıyla gerçekleşen şiddet temasını vurgulayan katılımcıların görüşleri aşağıda belirtilmiştir:

"Maç esnasında delici, kesici, yakıcı, zarar verici, madde atımı benim fikrime göre şiddet içeren eylemlerdir. Onun haricinde meşale de bu kapsamda olabilir. Mesela sis bombası, meşale gibi aletler saha içerisine atılmadığı durumlarda sporda şiddet eylemi olarak sayılmamalıdır."(Katılımcı-1).

Katılımcılara *"Şiddet davranışından anladıklarınızı anlatır mısınız? Şiddet davranışına başvurma nedenleriniz nelerdir?"* şeklinde sorulan soruya madde atımıyla gerçekleşen şiddet temasını vurgulayan katılımcıların görüşleri aşağıda belirtilmiştir:

"Sporda şiddet kavramından sahaya yabancı madde atılmasını algılıyorum. Kendi yaşamış olduğum olayda; maçın play-off maçı olarak tabir edilen elemeli maç olmasından dolayı bir anlık öfkemden dolayı elimdeki meşaleyi sahaya atmam nedeniyle yasaklandım" (Katılımcı-1).

"Şiddet eylemine bu zamana kadar başvurmadım. Başvuran arkadaşlarımdan edindiğim intiba, toplumsal açıdan görülen baskı faktörü ile aile içinde gördüğü şiddet gibi nedenlerden dolayı uğramış olduğu haksızlığı, tribünlerde kendini gösterme ve ispatlama yeri olarak görmeleridir"(Katılımcı-5).

Genel olarak katılımcılar, sahaya yasaklı madde atma gibi eylemleri sporda şiddet eylemi olarak görmektedirler. Ayrıca, Katılımcı-5'in yasaklı madde atma eylemlerinde futbola taraf sporcu ve diğer figürlerin desteğinin alınarak bu maddelerin içeriye alındığını belirtmesi, sporda şiddet eylemlerinin önlenmesi açısından önem arz etmektedir. Bununla beraber, şiddet eylemine başvuran bireylerin önceden aile içi şiddete maruz kaldıklarının belirtilmesi, toplumsal baskılardan kurtulmak için kaçış yolu olarak tribünleri görmeleri farkındalık oluşturan bulgular arasında yer almaktadır. Şiddete başvuran bireylerin yaşamış oldukları olumsuz olayları taraftar grupları içerisinde telafi etmeye çalışmaları, müsabakanın getirmiş olduğu stres ile birlikte şiddet eylemi olarak tribünlere yansımaktadır. Müsabakanın seyri esnasında yaşanan öfke patlamaları da katılımcılar tarafından yapılan eylemin gerekçesi olarak gösterilmiştir.

6.3. Şiddet Davranışında Sosyal Grubun Etki Alanları

Sporda şiddet davranışına başvuran bireylerin müsabakalara katılım şekilleri, grup dinamiği kavramı çerçevesinde sosyal yaşamı üzerinde etkisi olabilecek bireylerden gelen tepkiler aşağıda tasnif edilmiştir.

Şekil 2. Katılımcıların Görüşleri Çerçevesinde Sosyal Çevrenin Tepkileri

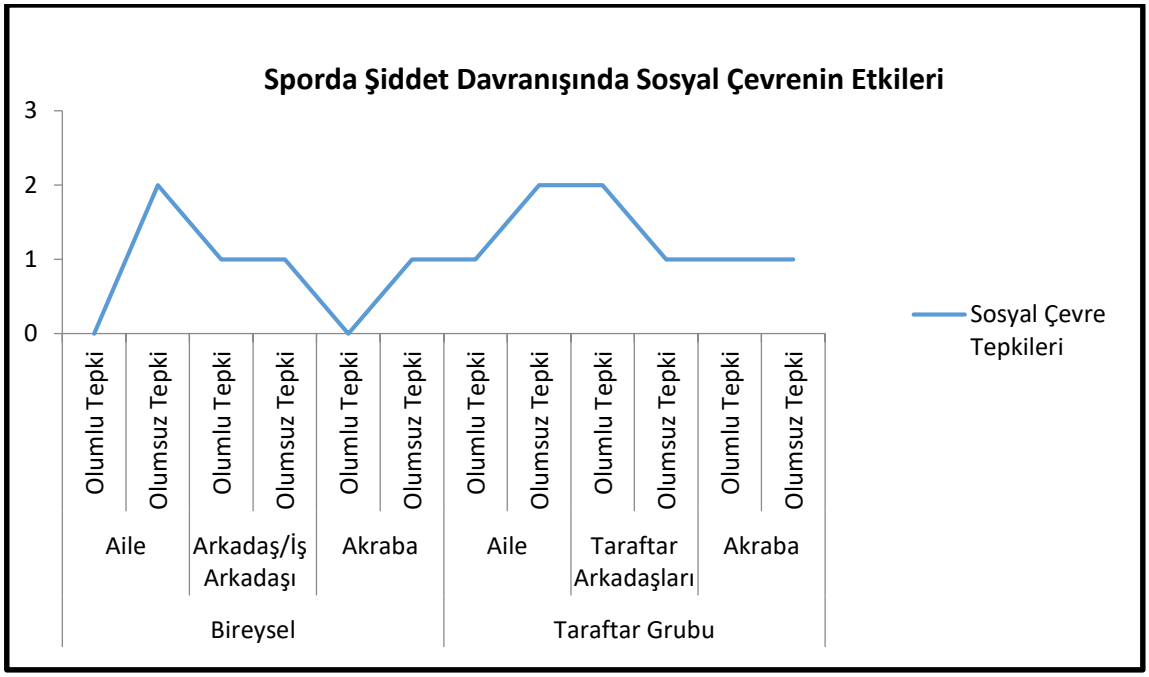

Bu çerçevede deneyimlerin kategorilere ayırılabilmesi için müsabakalara ne şekilde gittikleri tasnif edilmiştir, katılımcılara yöneltilen *"Spor müsabakalarına nasıl giderseniz? Taraftar gruplarının müsabakalarda yapmış olduğu organizasyonlarda yer alır mısınız?"* sorusuna verilen cevaplar aşağıda belirtilmiştir:

> *"Ben müsabakalara taraftar organizasyonların içerisinde yer alarak gitmekteyim. Üyesi olduğum bir taraftar grubu bulunmaktadır. Maç içerisinde organizasyonlarda yer almaktayım"* (Katılımcı-1, Taraftar Grubu).

> *"Müsabakalara bireysel olarak gitmekteyim. Herhangi bir taraftar grubunun organizasyonunda yer almamaktayım"* (Katılımcı-2, Bireysel).

> *"Taraftar organizasyonu içinde müsabakalara giderim. Organizasyonlar içerisinde yer alarak, koordinasyonu sağlamaktayım. Ben taraftar lideri olduğum için, uygunsuz davranışları engellemek için diğer arkadaşlarımı uyarıyorum, ama kendime de bazen hâkim olamıyorum"* (Katılımcı-3, Taraftar Grubu).

"Daha önceden taraftar grubuyla giderdim, ancak 2 yıldır bireysel olarak müsabakalara giderim, çoğu zaman müsabakalara gitmemekteyim. Kulübe olan küskünlüğümden dolayı maçlara çok fazla gitmiyorum" (Katılımcı-4, Bireysel).

"Spor müsabakalarına taraftar grubumla birlikte giderim. Maçın atmosferine göre gerekli koreografi ve süslemeleri hazırlarım, slogan çeşitleri belirleriz, grup içerisinde hiperaktif olan arkadaşlara maç öncesinde otokontrollerini almaları yönünde telkinde bulunurum" (Katılımcı-5, Taraftar Grubu).

Katılımcılardan ikisinin müsabakalara bireysel olarak katıldığını, üçünün ise taraftar gruplarıyla birlikte katıldığını görmekteyiz. Bu bulgu, futbol maçlarında şiddet eyleminde bulunma açısından taraftar grubu ile ya da bireysel olarak maça giden katılımcılar arasında fark olmadığını bize göstermektedir.

Sosyal çevrelerinin almış oldukları cezaya ilişkin vermiş oldukları tepkileri değerlendirmek maksadıyla katılımcılara *"Spor müsabakalarında gerçekleştirdiğiniz eylemden dolayı aldığınız cezayla ilgili çevrenizden nasıl tepkiler aldınız? Almış olduğunuz cezayı meşru gören yakınlarınız oldu mu? Anlatır mısınız?"* şeklinde yöneltilen soruya aile, arkadaş/iş arkadaşı, akrabası ve taraftar grubunda bulunan arkadaşlarından tepkiler geldiği belirtilmiştir.

"Almış olduğum cezayla ilgili en büyük tepkiyi ailemden gördüm. Taraftar grubu içerisinde sorumluluğum olduğu için benim ceza almam dolayısıyla tepki olarak müsabakalara gitmeyen arkadaşlarım oldu. Ailem dışında taraftar grubundan olumsuz bir tepki görmedim" (Katılımcı-1, Taraftar Grubu, Aile ve Taraftar Arkadaşları).

"Almış olduğum cezadan dolayı ailem, arkadaşlarım ve iş arkadaşlarım neden böyle bir fiil yaptığımı sorarak eleştirdiler. Hiç kimse yaptığım eylemi meşru görmedi. Sosyal çevremin, özellikle ailemin tepkileri şiddet davranışı olarak kabul edilen eylemleri yapmamı engellemektedir, ancak müsabakanın seyri esnasında bir anlık öfke ve yeterli kontrolü sağlayamamam bu davranışlara yöneltmektedir" (Katılımcı-2, Bireysel, Aile, Arkadaşlar/İş Arkadaşları).

"Ailem ve arkadaşlarımdan olumsuz tepki aldım. Almış olduğum cezayı meşru gören yakınlarım olmadı. Ancak, taraftar grubunda davul enstrümanını ben çaldığım için taraftar grubunda yer alan arkadaşlarım ceza almamı istemiyorlardı" (Katılımcı-3, Taraftar Grubu, Aile ve Taraftar Arkadaşları).

"Dağılmış olan taraftar grubunda yer alan diğer arkadaşlarım almış olduğum cezayı haksız olarak gördüler. Ailem ve akrabalarım cezayı yerinde olarak gördüler, çünkü müsabakalara gitmemi istemiyorlardı, önceden ailemi ikinci plana aldığım için ailem bu konuda bana tepkiliydi" (Katılımcı-4, Bireysel, Aile, Arkadaşlar/İş Arkadaşları ve Akrabalar).

"Sosyal çevremden aile ve yakınlarım cezayı hak etmediğimi, iyi niyetimden ve tribünlerde lider pozisyonunda yer almamdan dolayı ceza almam nedeniyle arkadaşlarım bana destek oldular, "sende ceza aldıysan biz ne yapalım" diyen konuşmalar olmuştu" (Katılımcı-5, Taraftar Grubu, Aile, Arkadaş/İş Arkadaşları ve Akrabalar).

Sosyal çevrelerinin vermiş oldukları tepkileri değerlendirmek maksadıyla katılımcılara *"Şiddet eylemine kaç kez başvurdunuz? Şiddete başvurduğunuz zaman sosyal çevrenizin size karşı olumsuz anlamda tepkileri oldu mu? Bu tepkilerinin yeniden suç işlemenizde etkisi olduğunu düşünüyor musunuz? Anlatır mısınız?"* şeklinde yöneltilen soruya yöneltilen olumlu ve olumsuz tepkiler aşağıda belirtildiği gibi tasnif edilmiştir.

"Şiddet eylemine iki kere başvurdum. Aynı şekilde ailem ve yakın arkadaşlarımın almış olduğum cezayla ilgili olumsuz anlamda tepkileri oldu. İlk eylemim sahaya yasaklı madde atmak, ikincisi maç sonrası futbolcuya hakaret

içeren tezahürattı. Olumsuz anlamda gösterilen tepkilerin suç işlememde etkisi olmamıştır. Ancak, her iki eylemimde de taraftar grubunda yer alan arkadaşlarım yaptığım davranışı meşru olarak gördüler" (Katılımcı-1, Taraftar Grubu).

"Ben şiddet eyleminin tanımını kendime göre söyledim, daha önceden şiddet eylemine başvurmadım. Aldığım cezayla ilgili tepki oldu, ancak şiddet davranışıyla ilgili herhangi bir tepki almadım" (Katılımcı-2, Bireysel).

"Şiddete ben üç kere başvurdum. Futbolculara hakaret edildiği için bir maçta diğer takım seyircisine doğru sahaya atlayıp koşarak vurmaya çalıştım, ancak güvenlik görevlileri engelledi. İkincisinde taraftar grubuna futbolcu hakaret ettiği için ben de ona küfür ettim. Bir defa da güvenlik görevlisi polis beni kameraya çektiği için küfür ettim, ama ondan sonra yaptığım eylemden dolayı pişmanlık duydum, polisten de özür diledim. Taraftar grubunda yer alan arkadaşlarım ve yaşça benden büyük olanlar beni uyardı, bir de taraftar grubunda davul çaldığım için müsabakalarda yer alamadığımdan dolayı bana tepki gösterdiler. Bu tepkilerin yeniden şiddete başvurmamda bir etkisi bulunmamaktadır" (Katılımcı-3, Taraftar Grubu).

"Ben şiddet eylemine başvurduğumu düşünmüyorum. Özellikle ailem cezalı olduğum zaman maçlara gidemediği için almış olduğum cezadan dolayı sevinir bir haldeydiler. Sosyal çevremin tepkilerinin ikinci kez yasaklandığım olayda bana göre bir etkisi yoktur" (Katılımcı-4, Bireysel).

Şiddet eylemine ben başvurduğumu düşünmüyorum. Dolayısıyla bu soruya bu kadar cevap verebileceğim (Katılımcı-5, Taraftar Grubu).

Katılımcılardan bireysel olarak müsabakalara katıldığını belirten iki katılımcının sosyal çevresinden aldığı olumlu tepki sayısı bir iken, aldıkları olumsuz tepki sayısı ise dört olarak belirlenmiştir. Müsabakalara taraftar grubunun organizasyonları içerisinde katılan katılımcıların belirttikleri görüşler çerçevesinde olumlu tepki aldıklarını belirten görüş sayısı toplamda dört iken, olumsuz görüş aldıklarını belirten görüş sayısı ise aynı şekilde dört olarak tespit edilmiştir.

Bu çerçevede katılımcıların maçlara bireysel katılmaları durumunda olumsuz anlamda tepkilere daha fazla maruz kaldıkları, taraftar grubu içerisinde katılmaları durumunda ise taraftar gruplarından olumlu tepkiler aldıkları anlaşılmıştır. Taraftar gruplarının alınan ceza nedeniyle bireye olumlu yaklaşımları ya da bireylerin çevresinden yeteri kadar eleştiri almamaları nedeniyle suç açısından verilen ceza hükmü haricinde caydırıcılık bulunmadığını belirtebiliriz. Damgalama kuramı çerçevesinde bireyin suç davranışı sonucunda sosyal çevresinden alacağı utandırma tepkisiyle, gelecekte işleyeceği suçtan caydırılacağı göz önüne alındığında, bireylerin sporda şiddet olaylarında verilen hüküm haricinde yeterli tepkiye maruz kalmamaları, onların yeniden suça yönelebilecekleri sonucuna ulaşılabilir.

Bu amaçla katılımcılara *"Sosyal çevrenizden aldığınız tepkilerin sporda şiddet bağlamında şiddet eylemine başvurmanızda katkısı var mıdır? Açıklar mısınız?"* sorusu yöneltilmiş, katılımcılar tarafından eleştirel tepkilerin etkisi olmadığı belirtilmiştir.

"Sosyal çevremden aldığım olumlu ve olumsuz tepkilerin şiddet eylemine başvurmamda herhangi bir önemi yoktur. Müsabakalarda yaşanan olaya özgü tepkiler verilmektedir. Taraftar grubunun olaya yönelik tepkileri içerisinde bulunan grup üyelerini mutlaka etkilemektedir, ancak benim olaylarımda ferdi kararlarımla olaya yönelik tepkimi verdim" (Katılımcı-1, Taraftar Grubu).

"Şiddet davranışının bireysel olduğunu düşünüyorum, sosyal çevremden olumlu veya olumsuz anlamda herhangi bir tepki almadım. Beni sadece maç esnasında yaşanan olaylar, hakem kararları, futbolcu hataları öfke kontrolünü kaybetmeme ve şiddet tabir edilen eylemlere başvurmamı etkilemektedir"(Katılımcı-2, Bireysel).

"Sosyal çevremden aldığım tepkilerin sporda şiddet bağlamında şiddet eylemine başvurmamda etkisi bulunmamaktadır"(Katılımcı-3, Taraftar Grubu).

"Futbol müsabakalarında almış olduğum cezaları ne ben, ne de taraftar grubunda yer alan diğer arkadaşlarım haklı olarak görmedikleri için taraftar grubunda yer alan arkadaşlarımın olumsuz anlamda tepkileri bulunmuştur, esasen taraftar lideri olduğum için, bana ve arkadaşlarıma göre olumsuz bir tepki hiçbir zaman almadım. Sadece ailemden yeterli özeni kendilerine göstermediğim için tepki aldım" (Katılımcı-4, Bireysel).

"Ben yaşadığım olayda şiddete başvurmamıştım, haksız şekilde ceza aldığıma inandım. Çevremin de bana yönelik olumlu tepkileri beni spor olaylarına küstürdü. Hatta kamu kurumlarına karşı duygularım sarsıldı, spor müsabakalarına ilgim azaldı ve şimdi hiç yok, 3 yıldır müsabakalara dahi gitmiyorum, evimde dahi maç izlemiyorum. Benim yaşamış olduğum haksız mağduriyet spora tamamen uzaklaştırdı, spor müsabakalarından beni soğuttu"(Katılımcı-5, Taraftar Grubu).

Katılımcıların işlemiş oldukları fiilin nasıl tespit edildiğine dair görüşleri sorulduğunda verilen cevaplar; kamera görüntüleri, kolluk kuvvetinin yakalaması ve saha içerisindeki tespitleri olarak sıralanmaktadır. Bu açıdan kendilerine yöneltilen *"İşlediğiniz iddia edilen şiddet içerikli eylemden dolayı nasıl tespit edildiniz ve hangi ceza/cezaları aldınız? Kanun kapsamında ceza getiren tedbirlerin şiddet eylemini engellemede yeterli olduğunu düşünüyor musunuz?"* sorusuna vermiş oldukları cevaplar aşağıda sıralanmıştır:

"Kamera kaydı ve kolluk kuvvetinin beni meşale atarken görmesinden dolayı tespit edildim. Seyirden men cezası aldım. Bu sürenin sonunda bir yıl daha yasaklandığım söylendi. Seyirden men cezasının şiddet eylemini engellemede yeterli olduğunu düşünüyorum. Çünkü hem imzaya gitmem nedeniyle seyahat özgürlüğüm kısıtlanıyor, hem de imzaya gitmemem durumunda maddi yönden cezai sorumluluk yüklenilmektedir"(Katılımcı-1, Taraftar Grubu).

"Yaptığım eylemden dolayı fotoğraf çektikleri için tespit edildim ve yargılandım. Seyirden men cezası ve her hafta imza atma yükümlülüğü (maç esnasında) cezalarını aldım. Ben bu tarz cezaların sporda şiddeti önlemede yeterli olduğunu düşünmüyorum. Çünkü her hafta imza zorunluluğu olduğu için bu bizim başka yerlere ve iş konusunda il dışına çıkmamızı engelliyor. Yapılan cezalandırma beni aynı eylemlere yönlendirmede daha çok teşvik ediyor, bu cezaların ıslah boyutunun olduğunu düşünmüyorum. Benim gibi sahaya konfeti atanlara seyirden men cezası olmalıdır" (Katılımcı-2, Bireysel).

"Kamera görüntüsüyle tespit edildim. Birinde sahaya atladım, diğerinde futbolcunun uygunsuz hareket etmesi sebebiyle uyardığım için el kol hareketinden dolayı bana ceza verdiler. Hâlbuki futbolcu taraftara karşı küfür ederek bizleri tahrik etmişti. Ceza getiren fiiller konusunda belirtilen tedbirlerin sporda şiddeti engellediğini düşünmüyorum, seyirden men cezasının gereksiz olduğunu düşünüyorum, onun yerine adli para cezası verilmelidir. Seyirden men cezası benim şiddete başvurmamı engellemiyor, ancak almış olduğum para cezası benim davranışlarımı kontrol etmeme sebebiyet verdi"(Katılımcı-3, Taraftar Grubu).

"Şiddet içerikli olduğu düşünülen eylemden dolayı kamera görüntüsü vasıtasıyla tespit edildim. Seyirden men ve adli para cezası aldım. Ben 1 yıl seyirden men cezası ile adli para cezasının bu eylemleri engellemede yeterli olduğunu düşünüyorum" (Katılımcı-4, Bireysel).

"Benim yaşadığım olayda oğlumun elindeki pet bardağını sahaya değil de, golün kaçması nedeniyle tepki göstermek amacıyla havaya attım. Bundan dolayı kamera görüntülerine yansıdığı için 6222'den dolayı seyirden men cezası aldım. Benim yaşamış olduğum diğer olayda da grubu soğutmak amacıyla araya girmem nedeniyle olayları olmadan önce engelleme görevi üstlenmişimdir. Zaten

bulunduğum tribünlerin liderliği konumunda gereklerin bu olduğuna inandım. Kanunda şiddeti engellemeyi öngören kanun maddelerinin yeterli olduğunu düşünmüyorum, daha çok seyircileri almış olduğu cezadan dolayı tahrik ederek, tribünlerden ve futboldan soğutuyor. Bireysel olarak da insanlar bunu kurumlara karşı küskünlük psikolojisine giriyorlar. Sporda şiddetin engellenebilmesi için taraftar gruplarının her birine ilgili yönetim tarafından adilane davranılması gerekmektedir. Ayrıca, kolluk kuvvetleri sadece güvenlik boyutuna bakmalı ve müsabakayla ilgili detaylara girmemesi gerekmektedir"(Katılımcı-5, Taraftar Grubu).

Yapılan görüşmelerde katılımcıların işledikleri fiilden dolayı adli para cezası verilmesinin daha makul olacağı yönünde görüşler ifade edilmiştir. Seyirden yasaklanma tedbiri esnasında uygulanılan imza yükümlülüğünün kendilerini kısıtladıkları vurgulanmıştır. Yeni yasal düzenlemeyle getirilen seyirden yasaklanma tedbirinin süresinin uzatılmasının belirtilen fiilleri işleyen bireyler için daha caydırıcı olacağı aşikârdır.

Sonuç

Damgalama teorisi kapsamında sporda şiddet içeren davranışların nedenlerini grup dinamiği kavramı üzerinden ele alan çalışmada spor müsabakalarına bireysel ve taraftar grupları içerisinde katılan bireylerin görüşleri karşılaştırılmıştır. Ayrıca en az iki defa seyirden yasaklanma tedbiri uygulanan bireylere çalışma kapsamında yer verilmesi kurgulanan yöntem açısından da çalışmayı özgün kılmaktadır. Katılımcıların 6222 sayılı kanunda belirtilen yasak fiillerinin büyük çoğunluğunu yasak fiil olarak gördükleri anlaşılmıştır. Katılımcılardan sadece biri sözlü hakaret fiilinin kanunda yasaklanan fiiller arasında olmaması gerektiğini belirtmiştir.

Katılımcıların aile ve akrabaları olarak tanımlayabileceğimiz sosyal çevrelerinin almış oldukları cezayı meşru görmedikleri ve eleştirdiklerini belirtmelerine rağmen şiddet eylemine başvurdukları anlaşılmıştır. Taraftar grubu içerisinde yer alan diğer arkadaşlarının almış oldukları cezalar yönünden kendilerini haklı olarak görmesi verilen cezayı toplumsal açıdan caydırıcı hale getiremediği için bireylerin yeniden suça karıştıkları gözlemlenmiştir. Katılımcılardan biri tarafından ifade edilen bireylerin aidiyet duygusu hissetmek amacıyla ailesinin sunamadığı imkânları taraftar grubu içerisinde yaşayarak, bu durumu bulunduğu ortamdan kaçış yolu olarak görmeleri ve şiddete maruz kaldıklarını belirtmesi dikkat çeken bir bulgu olarak tespit edilmiştir.

Bireysel olarak müsabakalara katılan bireylerden ziyade, taraftar grupları içerisinde müsabakalara giden bireylerin taraftar grubunda yer alan arkadaşlarının görüşlerine daha çok değer verdikleri görülmüştür. Bu açıdan şiddet eylemlerini işledikten sonra yeteri kadar olumsuz tepki görmemeleri, yapmış oldukları eylemin sonuçlarını öngörememelerine sebebiyet vererek yeniden suç işlemelerini kolaylaştırmaktadır.

Öte yandan değişen mevzuat hükümlerine göre kademeli olarak artan ceza hükümlerinin şiddete başvuran bireyler açısından caydırıcı olduğu görülmüştür. Bununla beraber taraftar gruplarına caydırıcı olan cezaların sonuçlarıyla beraber benimsetilmesi ve bilinç düzeylerinin artırılması sporda şiddet içeren eylemlerin azalmasına katkı sağlayabilir.

Kaynakça

31/01/2011 tarihli Sporda Şiddet ve Düzensizliğin Önlenmesine Dair Kanunu, (Erişim Tarihi: 09 Aralık 2019).

Braithwaite, J., (2005). "Crime, Shame and Reintegration", 15th Edition, New York, NY: Cambridge University Press.

Cullen, F. T., Agnew, J., R., (2003). "Criminological Theory: Essential Readings-Pastto Present", Second Edition, Los Angales, CA: Roxbury Publishing Company.

Çağlayan, H. S., Fişekçioğlu, İ. B., (2004). "Futbol Seyircisini Şiddete Yönelten Faktörler", Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, (12), 127-142.

Dereli, B., Cengiz, D., (2011). "İnsan Kaynakları Yönetiminde Grup, Grup Dinamiği Kavramları ve Grup Dinamiğinin Ölçülmesi Üzerine Uygulama Örneği", Öneri Dergisi, 9 (35), 35-43.

Dolu, O., (2011). "Suç Teorileri: Teori Araştırma ve Uygulamada Kriminoloji", 3. Baskı, Seçkin Yayıncılık, 383-419.

Dursun, H., (1997). "Damgalama Teorisi ve Suç", Türkiye Barolar Birliği Dergisi, 9 (3), 309-322.

Jacoby, J. E., Severance, T. A. & Bruce, A. S., (Eds.) (2004). "Classics of criminology", Prospect Heights, IL: Waveland Press.

Levi, D., (2015). "Group dynamics for teams", Sage Publications, ss. 4-5.

Özaslan, B. Ö., Akça, M., (2017). "Damgalanma Algısı ve Sapma Davranışı İlişkisinde Kişilik Özelliklerinin Düzenleyici Rolü", International Journal of Academic Value Studies, 3 (13), 357-369.

Piotrowski, P., (2006). "Coping with Football related Hooliganism: Healing symptoms versus causes prevention", Journal of Applied Social Psychology 36 (3), ss. 629–43.

Polat, E., Sönmezoğlu, U., (2016). "Futbol Taraftarlarını Şiddete Yönelten Faktörlerin İncelenmesi", AİBÜ Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, 16 (1), 471-489.

Simons, Y., Taylor, J.A., (1992). "Psychosocial model of fan violence in sports", International Journal of Sport Psychology, 23 (3), ss. 207–226.

Spaaij, R., (2014). "Sports crowdviolence: An interdisciplinary synthesis", Aggressionand Violent Behavior, 19 (2), ss. 146-155.

Talimciler, A., (2006). "Sosyolojik Açıdan Futbol Fanatizmi", Ege Üniversitesi Sosyoloji Dergisi, 15: 91-104.

Yetim, A., (2000). "Sporun Sosyal Görünümü", Gazi Beden Eğitimi ve Spor Bilimleri Dergisi, 5 (1), 63-72.

Yücel, A. S., Atalay, A., Gürkan, A., (2015). "Sporda Şiddet ve Saldırganlığı Etkileyen Unsurlar", Uluslararası Hakemli Psikiyatri ve Psikoloji Araştırmaları Dergisi, 2 (2), 68-90.

Research Article

Sporda Şiddete İlişkin Grup Dinamiğinin Damgalama Teorisi Kapsamında İncelenmesi

Investigation of Group Dynamics on Violence in Sport in The Scope of Stamping Theory

Aykut ÇALIŞKAN	Tuğça POYRAZ
Dr.Bayburt Emniyet Müdürlüğü	Doç. Dr. Hacettepe Üniversitesi,
aykut629aykut@hotmail.com	Edebiyat Fakültesi, Sosyoloji Bölümü
https://orcid.org/0000-0002-1886-6991	tpoyraz@hacettepe.edu.tr
	https://orcid.org/0000-0003-3717-4728

Extensive Summary

Sport, especially football, which is one of the popular leisure activities of today, is a socialization tool that performs the function of transferring social values to individuals. Sports activities provide opportunities for individuals to relax themselves under stressful living conditions as well as to serve as an effective means of entertainment for individuals (Yetim, 2000, ss. 64). The areas where sports competitions take place turn into areas where not only those who engage in sports but also individuals who are willing to engage in sports activities spend their daily activities. In this respect, sports competitions that bring together the feeling of being a competitor by hosting the element of competition, are built on the phenomenon of winning, bringing the host team and the rival team supporter groups together (Yücel et al., 2015, ss. 69).

On the other hand, the commercial and cultural identity of the sporting events causes the results to be influenced not only by the sportsman who play the sporting events, but also by the fan groups watching the sporting events. In this sense, sports activities not only provide individuals with viewing and entertainment opportunities, but also identify individuals with the team they hold as a part of the acquisition of identity, leading to the influence of not only teams but also fans (Talimciler, 2006, ss. 92). It is important to examine the sociological aspect of football, which meets the individual's need of having fun in every social class, as it is a mass entertainment tool.

The main problem in the study; according to the amendment in Law No: 7182, the legislation studies updated in accordance with the Law on Prevention of Violence and Irregularity in Sports numbered 6222 are based on understanding the reasons for the individual to perform contrary acts in the context of violence in sports and to apply the same behaviour again. The study includes individuals who go to football games and are punished for their behaviour. In this sense, the study tries to understand the reasons why individuals who have been banned from watching from football matches apply the same behaviour again by taking into account the changing legislation. Based on the conceptual framework of the stamping theory, which tries to explain the individual's criminal behaviour through social control process in understanding the behaviour of violence, makes the study different from other field researches on the same subject and it is thought that it will contribute to the field.

Stamping theory states that secondary deviation will occur as a result of reaction and exclusion towards an individual after an individual's criminal behaviour (Özaslan ve Akça, 2017). According to this, it is important to explain the theory of stamping in understanding the role of the society or the group's response to the individuals who have committed violent behaviour once in a football match and the individual's ability to perform the same behaviour once again.

Based on the narratives of the fans who were banned from watching at least twice in football matches, the reasons for the violent behaviour exhibited in football matches and the reasons for this behaviour were tried to be understood by qualitative research method. Stamping theory has emphasized the concepts of fan groups and group dynamics. In addition, the concepts of the stamping theory are based on the preparation of the semi-structured interview form. The study was analysed within the framework of the following research questions.

- What are the socio-demographic characteristics of banned fans?
- What are the dimensions of crime in the concept of violence in sports?
- Do social groups play a role in violent behaviour in sport?

In the study, semi-structured interview technique which is one of the data collection techniques of qualitative research method was used. In this context, it was found that there were 10 people who had been "banned from watching at least twice in Bayburt province. The reason for choosing the province of Bayburt for the study is that the researcher lives in the province of Bayburt. 10 people were contacted and informed that the study was voluntary. 5 out of 10 people agreed to participate in the study. The participants applied to violent behavior by participating in more than one event in football matches between 20.01.2013-20.09.2019.

The reason why the study was carried out in consultation with the fans who had been banned from the navigation; The aim of the study is to reveal the role of social environment in violent behaviour within the framework of participants' experiences. In this context, the interview form was asked to the participants about the reasons for applying the same acts in the context of violence in sports. Interview form was prepared within the framework of information obtained from literature review.

This study was conducted with individuals who live in Bayburt and have been banned from navigation. The necessary permission was obtained from Bayburt Governorship on 29.08.2019. The study was carried out by the contact information given on 04.10.2019 by Bayburt Police Department Sports Security Bureau. Interviews with the participants were held in November 2019. In addition, the study was deemed to be ethically appropriate by Erzincan Binali Yıldırım University Ethics Commission's letter dated 05.09.2019.

The interview form was applied face to face and individually. In November, 1919, interviews were conducted with each participant on different dates. Before the interviews, the participants were informed about the scope and subject of the research. Participants were assured that their names and contact details would not be disclosed and personal records were kept confidential. Interviews were conducted in one hour to two and a half hours. The study was analysed within the framework of the question sentences and the transcript method was used to determine the codes, categories and themes generated in the analysis of qualitative data. Microsoft Excel program was also used in the preparation of the themes.

When the socio-demographic characteristics of the participants were examined; 5 males participated in the study. The ages of the participants ranged from 26 to 42 years with a mean age of 32 years. 2 of the participants are single and 3 are married. The average monthly income of the participants is around 2,760 TL. One of the participants is bachelor's degree, two are high school graduates and two are secondary school graduates. The birthplace of the participants is Bayburt. Respondents answered that the number of households in a household ranged between 3 and 6 individuals.

In this study, it was tried to interpret the behaviours that are called as violence in sports by individuals who applied violence and to try to make sense of the phenomenon of violence: violence through physical contact, violence through verbal reaction and substance abuse. The participant numbers of positive and negative responses received from social environments are two and four respectively.

In this context, it was understood that the participants were more exposed to negative reactions if they participated in the matches individually, and they received positive reactions from the fan

groups if they participated in the fan group. We can state that there is no deterrent except for the punishment sentenced in terms of the offense due to the positive approach of the fan groups due to the punishment imposed on the individual or the lack of criticism from the individuals' environment. Considering that the individual will be deterred from the crime he will commit in the future with the embarrassing reaction he will receive from the social environment as a result of the criminal behaviour within the framework of the stamping theory, it can be concluded that the individuals are not subjected to sufficient reaction except for the provision given in the violent incidents and that they may re-offend.

In the study, which deals with the reasons of violent behaviours in sport through the concept of group dynamics within the scope of the stamping theory, the views of individuals participating in sport competitions within individual and fan groups are compared. It was understood that the participants regarded the majority of the prohibited acts specified in Law 6222 as prohibited acts. Only one of the participants stated that verbal insult should not be among the acts prohibited by law.

It was understood that the social circles, which can be defined as the family and relatives of the participants, did not see the legitimacy of the punishment and criticized it, but resorted to violence. It was observed that individuals were involved in the crime again as the other friends in the fan group could not make the punishment given to be justified in terms of social punishment. One of the participants stated that the individuals who were expressed by one of the participants experienced the opportunities that their family could not offer in order to feel a sense of belonging, to see this situation as a way to escape from their environment and to indicate that they were exposed to violence.

It was seen that individuals who go to the competitions within the fan groups rather than the individuals participating in the competitions individually value the opinions of their friends in the fan group. In this respect, the fact that they do not see enough negative reactions after committing the acts of violence facilitates their re-offending by causing them to foresee the consequences of their actions.

On the other hand, the gradual increase in penal provisions according to the changing legislation has been seen as a deterrent for individuals who resort to violence. However, the adoption of the penalties, which deter the supporter groups and increasing their awareness, may contribute to the reduction of violent acts in sport.